
akiről falut neveztek el

Dr. BURÁNY BÉLA

Mazallófalú.

A kocsi Bogarasig visz bennünket, a kövesút végéig. Az „uprava” előtt ott hagyjuk. Onnan gyalog indulunk.

Tulajdonképpen nyár van. Esős nyár. A kátyúkban, kocsi-nyomok gödreiben bársonyosan fénylik a zöld víz. Lefolyni nincs neki hova, be meg már nem issza a föld.

Az „uprava” során egyenesen ballagunk Mazallófalú felé, lóbálva a magnót, a táskát, az átjáróknál nagyokat lépve, át a sáron. Néhány perc múlva úgy érzed, ragad rád minden ruhadarab, pedig nem is izzadsz.

Aztán a sornak vége. Derékszögben fordul az út. Apró, kertes házak előtt vezet. A lécs- vagy drótkerítésekkel átlátni könnyű. A házak előtt rendezett virágos meg veteményes kertek, a tetők fölött antennák. Tévéantennán két vadgalamb. (Erre nem jártak még az olasz vadászok?) A házakban rádió szól, meg hangos beszéd. Vasárnap délután van. Aztán újra derékszögben törik az út. Két ház sor között sáros nyári út. Később tudtam meg, egy lánc hosszan. Az a két ház sor már Mazallófalú. Meg azok a házak a Csantavéri út mellett, az utca végén, megint derékszögben jobbra meg balra.

Csantavéri út. Foghíjas ház sor a széles út egyik oldalán. A másik oldalon kukoricaföldek. Járda sincs. Öreg eperfák mellett kanyarog a bicikliút. Széles, öreg nyári út. Egy-egy faluba vezet az ilyen. Közülük némelyik törökrombolta néhány falu szép nevét idézi.

— Itt lesz valahol.

Vajon sikerül-e? Kis G. az ősszel még beszélt vele. Igaz, nehezen. Beteg volt már. „Alig gyűtt ki mán belüle a szó!” Tán még nem halt meg, no! Vajon milyen ember? Azonkívül,

hogy öreg, meg beteges. Mikor és hogy került ide? Hogy lett, hogy az ő nevét hordja a falu? Sikerül-e még beszélni vele?

— Ez lesz az, é!

Nehezen nyílik a kiskapu. A nagykapu egymásra állított széles deszkákból van, mint a szállásokon szokott. Végház. Gangja sincs, helyette egy kicsit kijebb van az ereszet. Az udvart fű lepi, gyom, a ház végénél szemétdomb, néhány tyúk, libák az udvaron, de az lehet a szomszédé is, hisz csak hézag-
os léckerítés a határ. Ha ágyban fekvő a gazda.

— Gyerünk be no!

A középső szoba, ahonnan jobbra a nagy szoba, balra a másik szoba nyílik, üres. Nincs abban egy fia bútordarab sem. Beköszönünk, de senki sem szól ki. A nagy szoba ajtaját csak meg kell lökni egy kicsit, az is nyitva van. A belső szoba is üres. Csak a falak, meg a padló.

— No, ide későn jöttünk!

Tűnődve, nézelődve fordulunk az üres középső szobából kifelé. A fal mellett törött székláb, lyukas kandli meg egy tarka cserép köcsögfödő.

— Néd a! Köcsögfödő — mondom kis G.-nak. — Van ilyen nektek?

— Nem tudom. — Áll tanácstalanul. — Most kitül kérjem?

— Az öreg Mazallótul.

— Jó. Ha tanákozok vele.

— Avva azé nő nagyon siess — mondom rosszat sejtve. De hátha csak a kórházba vitték. Vagy valamelyik rokonnál van...

Azért a köcsögfödőt eltesszük. Itt szemét. A múzeumnak meg nyilván nincs ilyen.

Aztán kifordulunk az udvarra.

Akkor csikordul a kiskapu. Egy ember jön. Látszik, hogy sietve jött. Munkából. Olyan, mint a többi parasztember erre mifelénk.

— Jó napot! Keresnek valakit?

— Ennek a háznak a gazdáját, e! Az öreg Mazallót. Nem lakik már itt? Hol lehetne megtalálni?

— Hát azt nehezen. — A tréfásnak indult szó halkra, komolyra fordul. — A tél végén temettük el... Milyen ügyben?

— Csak beszélgetni szerettünk volna vele.

Kissé csodálkozva forgatja a fejét, emészti a szót, aztán mégis áthív a szomszéd házba. Az az övé. Ott már többen vannak. Egy öregasszony csittítja a nekivadult kutyát. Aztán egy nagylány, vagy menyecske, egy gyerek. A gangból lett előszobában egy fiatalember szerb nótákat hallgat a rádión. Kicsit túl hangosan ahhoz, hogy szín józan lenne.

Lassan oldódik a beszéd. Kicsit még mindig gyanús, hogy minden hátsó gondolat, szándék nélkül akarunk beszélgetni az öreg Mazallóról. Így, halála után. De hát a riporterekről való általános ismeretek, a magnó, a sok őszinte hangú magyarázó szó lassan mégis oldja a mesélőnivalót.

* * *

— Milyen ember vót? ... — ejti maga elé a szavakat az ember. — Én harminckét éve vagyok itten ...

— Akkor még nem sok lehetett a faluból, ugye?

— Dee! Má körülbelül mind megvót!

— Az öreg Mazalló akkor már rég meglehetett. Mert őrála nevezték el a falut, ugye?

— Még a másik végén vót neki az öccse! Két Mazalló vót. Mer három Mazalló is vót, tuggya. Ű vót a legöregebb kösztük. Még egy vót Zéntán. Vagy az még mindig van ...

— Hát mikor került ide az öreg Mazalló?

— Mikó építettük eszt a Mazallófalut.

Ezt már Vittus néni mondja. Apró kis lapos fejű öregasszony. A kendő meg a szemüveg alól élesen jön ki a hangja. Mazalló, azaz Zapletán Károlynak második felesége volt.

— Azt mondják, érdekes ember volt az öreg Mazalló — fordulok felé. (Úgy tűnik, ő itt a legközelebbi rokon.)

— Az érdekes vót! Mer épp délelőtt részeg vót, még délután is. Há! (Keserűen, élesen nevet.)

— Maga mikor ment hozzá férjhez?

— Negyvennégybe. De ű má akkó hatvanon fölű vót, hajja!

— Végig együtt voltak?

— Nem — szalad ki a szomszéd száján.

— Eggyütt vótunk — mondja az öregasszony.

Én az üres házra gondolok, s magamban elmosolyodom.

— Szárazszérdán halt még, most, é! Huszonhárom vagy huszonnégybe építettünk ide. Mink, é, mer én a szomszédja vótam, még a Pócs Feri, az aki árú fölű van a! Harmadik ide! Három Mazalló is vót kint. A harmadik vót a Matyi. Az öccsük. Az is öccse vót neki.

A rendes nevük ezeknek Zapletán, tuggya! Mē valamikő Adánn vótak ezek. Zöregapjuk tá' — izé vót! szobafestő vót! Osztakkó nem tutták a szerbek megmondani, hogy festő, még mázoló, hanem „mazalló!” Osztakkó rajtuk maratt, hogy Mazalló. A Matyi épített először. Az öccse. Akkó épített a Károj, még ... ja, a Pista még tán hamarább épített! Még a legöregebb bátya is él, az Antal bácsi.

Hogy mijen vót? Hát mit tuggyunk magának mondani? Szeretett lopni is! Nem a! — A szegínyét nem bántotta.

— Hát kiét akkor — kérdezem —, mikor erre szegény nép lakik?

— Hát az upravájét! Én mást nem tudok, ugyé, rúlla ... Veszekenni szeretett, inni is, ojjajjjajj!

Ami csak rossz vót, az mindén vót a zöreg Mazalló! Ami a legrosszabb a világonn!

— Semmit jót nem tud róla mondani?

— Én nem nagyon tudhatok, hajja! Mee hazudott! Aszonta, hogy a feleségibe van a hiba, osztakkó mikó összekerütünk, akkó kiderüt, hogy ű a kutya! Me az első felesége mékhalt negyvenháromba.

... Hogy mit veszekédett? Hát mit veszekédett! Mind a részeg ember, kötöszködött. Sēmmi sē jó vót neki. Ahun van a fénképe ja! Az első feleségivé ...

A képről egy nyalka, barna fiatalember néz le egy helyes arcú fiatalasszony arca mellől. Szép ember lehetett fiatal korában. Barna haja oldalt választva, kerek arca kedvesen mosolygós, kicsit huncutul, de lehet,

hogy azt a pörge bajusz teszi. Mellén négy kitüntetés. Két kereszt meg két ezüst. Huszár volt.

— Szép ember volt — kockáztatom meg.

— Nem vót arrossz, mikó jó vót! Csakhát mikó bolon vót, bolon vót! Mikó jó vót, akkó még odatta vóna magárú aszt a rossz ingét is, ha kérték vóna!...

Elgondolkozva nézem az öregasszonyt. Ő is belemerült a gondolataiba:

— Mè engemet még a sors hajtott rá. Hogy férhő mēnnyek. Csalágyajim mind szétmēntek... Ünēki nem vót...

— Hajják, én kimēgyēk! — mondja a szomszéd. — Mè nekēm dógom van.

... Hogy hogy kerūtünk össze? Mink? Összeboronátak bennünket. Igēn. A szomszédok. „Ilyen embēr!” Még „Jó embēr lēs, csak jó asszon kō nēki!” Osz ez, oszt amaz! Osz véktin osz mēgētte fene! A jó embērt... Dógozni nem szeretētt... Akkó mit tuggyak rulla?! Inni szeretētt, ēlopta tüllem a pīszt, mēkha addig ēlt is. Itt a mēnyük, ē! Ez is tuggya. Mēnyük nēkik. Ilonkájékná... ez Zaplētány Ilonka, ez fogott fő bennünket örökbū.

— Akkor maga is ismerte az öreg Zaplētánt, ugye?

— Hát hogynē ismerte vóna! Összevissza szidott, ugyē bennetēket! (Nevet.)

... Hogy fiatal korába? Én nem tudom hajja — gondolkozik el az öregasszony. — Merd én itt vótam szomszéccságba, de én nem ismertem úgy, mind asztán hogy mēgismertem. Mer én mindég oda vótam dógozni. Én nem...

* * *

— Még ápógattam is! — meséli Ilonka. — Így a katonaságrú! Arrú mesét sokat! Még legín korábú! Mindég az asszonyokat. mēg lányokat mesēte, hogy ű hogy kibánt velük, mēg ēre-āra, mēg a katonaságná, hogy... (Kuncogva nevet.)

Katonaságná vót az is! Mikó ű bērukkót, akkó ēgy lānnyā mēkfogaták, hogy ēgymāslū nem vānak ē! Akkó ű bērukkót, és az a lány ēmēnt másikhöz férhōn. Akkó mikó ű hazajött, hogy a fokságbū elengették, mōktanāta ű asztat. És a lān férhōn vót. Aszmongya, hotyhāt mēntek a templomba osz talákosztak. Osz asztán mēg az ēgy pár nap mūva az fōlakasztotta magát.

— Nem is pár nap vót az! — veszi át a szót az öregasszony. — Még akkó, hogy hazagyūttek a templombū! — Osz fōlakasztotta magát, hogy mēglátta Kāroj bācsit, hogy mēkszabadút. Még hogy nem halt mēg a kōrhāzba, mēg a fokságbū kiengették, asztán az fōlakasztotta magát.

— Ilyenēket beszēt.

— Ilyenēket mesēt mindég.

— Nem is itt vót az mán! Hát amāra fōnt, ugyē, a katonaságná! Lēformātus lān vót, oszt ű nem akarta ēvēnni, osztakkó ammēg nagyon ragaszkodott hozzája. Osztakkó mikó mēgsebēsūt, akkó irt a lānnak, akkó ēmēnt a lān mēg az annya a kōrhāzba. A zápolōnō mēg aszonta nēki, hotyhāt: „Aa! Nincs sēmrije sē! Lēcsapta grānāt!” Még így, mēg amūgy! Osztakkó a lány osz lēmōndott rulla. No, hazagyūttek a zannývā, sztakkó a lān mēg férhō mēnt. Akkó ű mēg közbe hazagyūt szabaccságra, betegszabacs-

cságra. Me köszkatonák vótak. (Csantavérén-é? Hun-é? — Csantavérén! hajja! Csantavérén vót ez!) Hát. Noosztakkó oszt összetanákosztak akkor, — a lánnak a barátnője is ott vót, akkor avvū tinákozott először. Oszta a Károj, amaz még az urával, mēntek a templomba. Oszta hátt úgy. Nagyon megbánta lány, hogy... Mē énēntek a kērēszthō, mikō legin még lán vótak, émēntek a kērēszthōn, osztakkō fogatták hogy nem hagyják el egymást. Katona vót má akkō a Károj. „De én a bajnémat foktam!”, aszongya, „a izémet a!”, nem a bajnémat, hanem... mijafenének híjják má? Kardot! Hogy é nem hagyja sosē. Nem a lánra gondót ű, hogy é nem hagyja sosē!... (Jóizűen nevet!)

Ilyenēket beszēt mindig. (Nevet.) Nēkēm így mesēte...

* * *

— Szoknya bolongya vót rēttentō! Hāború esetivē, hogy hogy bújtak még a hóba, még mēre, még... Oroszba!

— Volt fogságban is?

— Vót, de kis ideig.

— Aszongya, hogy a havat mennyire é köllött hānni, hogy még birjonak a lovakkā húzōnni, még mit, osztán... Az ellensīg még támatta űket! Űk még asztán észrevētték (nem tom én, hogy hānyan vótak), úgy, hogy csak nem birták űket kivégezni, úgy, hogy é birtak asztán mēnekűni. Mikō szōktek a fokságba...

— Fogságba nem vót ű, mert mikō megfokták űkōt, akkō hajtották. Az oroszok. Akkō megátak ēgy helēnn. Egy folyó vót lēnt az uccán. Aztán ēgy herceg fiúvā, avvū nagyon jóba vótak. Az hadnagy vót. Akkō űk összebeszētek, hogy hát lēmēnnek a vízbe. Átússzák a vizet. Aszongya Károj: „En nem tudok úszni!” Akkō aszonta a hadnagy, hogy maj átvizsi a hátán.

Akkō átúszták a vizet, még úgy oszt űk megszōktek. Mēglōktak. Gyűttek hazafelé...

* * *

Fiatalasszony lép be. Ruhájáról látszik, hogy most ért haza a földről.

— Hát űk építēttek ide legelōsszō. Ezēk a Mazallók. Vagyis nem Mazallók, hanem Zaplētānok.

Hunnan kerűtek, nem tudom, mer laktak űk a Kis úton, ott vótak a szűlei. Akkō korán ēhalt talán az apjuk is, az anyjuk is, akkor osztán szétszēledt a család, ugyē. A Károj bácsi sokāig katona vót...

— Hēt esztendejig!

Asztán izē... Apa is vót a hāborúba. Az Zaplētān István vót, a Károj bácsinak az őccse. Unokahūga vagyok nēki.

Szállásiak vótak a kisútrú.

A Károj bácsirú annyit tudok, hogy nagyon érdekēs embēr vót, nagyon szeretētt mesēni. Mindég... katonasāgrú, hogy mi törtint vele katonasāgnā, mindég arrú mesēt āllandōjan.

Hāt azokat furcsa vōna ēmesēni, amiket ő mesēt! Azē, mer ojan érdekēsēket, szōvā egészen pikāns dōgokat is ēmesēt! — Hāt ojant nem mesēlek. Majd az āngyi! Magānak úgyis sokat mesēt!

— Űtem a padkán, ű még a zágyba fekűtt, mesűtt. Bukdosok... Éccűcsak: „Az anyátok! Őn híjjába mesűlűk nűkűd, nem hallod!” „Hallom őr azű” — mondom...

Műndűg a lányokrű, műg a hercegnű, műg grűf lányok!... Ilyenűket műndűg beszűt.

...Műntek, aszongya, lűhátan. Mer ű huszár vűt. — (No, ű szokott űg kicsűt... nűha nagyűt is mondűt ű! Tűtt űg kicsűt hozzű.)

— Mesűdd ű, hogy hogy vágtađ fejbe! — jűn be a szomszűd űjra.

— Az nem tartozik ide! — Nevetűnk. — Noosztűn, aszmongya, hotyhűt, hűt ű huszár vűt osz műntek, nem tudom őr, nem tom, csendűrűkkű műnt, valaműt kerűtűttek. Osztađkű bűtűrtek valahova házba, mittudoműn, kocsműba, osztakđkű ott milyen nűkre akattak osztan, nem tudom őr milyen vendűglű vűt az, hogy olyan szűlűs banyakeműnce vűt, a teteje nűki nem ojan mind a műjenk, ojan szűlűs! őrakđkű fűnt fekűttek lányok, vagyis fiűk, lány ruhűba... Az nűkűm valahogy őrdekűs vűt. Aszongya, hűt űk, mint katonűk, űgűű, lűn fekűdtek a szalmazsűkon, hűt! Dehűt valahogy jű lűtt vűna a lányokat lűcsalni onnan a keműnce tetejűrű. Nooszűh szűp szűvű nem gyűttek lű, hűt akđkű valaműket lűhűsztűk. Aműk szűrű vűt. Aszongya: „Műkfoktűk, lűhűsztűk.” „Odavűttűk” — aszongya — „kűzűnűk, hűatosztűn” — aszongya — „kesztem vetkűsztetni, őrű-űra, őrűű csak aszongya, hogy is mongya?” — „Ja sam klopűc!” — Hogy ű fűjű!

— Jaj, idehallgass, az nem űgű vűt! — veszi át a szűt az őrűgasszony. — Az űngya vűt annak a fiűnak! Aki ott fűnt fekűtt a keműnce tetejűn. Oda bűműntek űk akđkű. Az űngya fűnt fekűtt a keműncűn, a fiű műg lűnt fekűtt. űk műg ketten űg barátjűvű bűműntek. Hűt osz jű van, szeretűnűnek nűre szert tűnnű. Hűt akđkű amaz fűműnt a műnyecskűhűn, a Kűroj műg aszongya, „majđ emeszt a nagyhajűt!” (Fűatalabb vűt!) Nohűt osztađkű űkezdű fokdosni, hűt, aszonta: „nagyobb pűcse vűt nűki, mint nűkűm!” Aszongya a barátjűnak: „Hallod, hű!” — aszongya. (Tűttam a nevűt is, de mű űfelejtűttem.) — „Tű!” — aszongya. — „Olyan szűű, hogy őr nem birok vele!” Noosz lűugrűt amaz a keműncűrű, a Kűroj műg fűl a műnyecskűhűn!... Hűt műkű amaz fogdossa, „hűt, az anyűđ hűtszenűcűgűt, Kűroj, de bűcsaptűl!...” — aszongya.

Borzasztű szabad szűjű vűt! Ilyenűket mesűt, hajja.

— Műndűg ilyen pikűns dűgot...

— Aszhajtűta szűgűn fűtalembűr, hogy „jű klopűc! Klopűc!”

Nem tudom hun is lűhetűtt. Katonakorűbű vűt ez is.

* * *

A fejbeverűs? Az itt tűrtűnt mű minűlűnk. Hűt műg akđkű műnk itthon vűtűnk, lányok vűtűnk, oszt... valahogy a Kűroj bűcsi ojan embűr vűt, hogy vűt aműkű aszonta, hotyhűt „Kűshűgom, Plonkűm,” vűt akđkű aműkű aszonta, hotyhűt „azanyűđhűtszenűcűgűt!”

Ađkű... űgű osztűn... akđkű is, őrű műg privűt fűdek vűtak. Ő műndűg kicsűpta jűszűgűkat este, rűggű bűjűttek. Persze kukoricűba nagy kűrt csinűtak. Akđkű nűkűnk műg vűt űg kűslűny fogadva, űg aki őrzűtte mű disznűnkűt (vűt űg fűas disznűnk), akđkű az, ahogy űjűccűt a gyerűk, akđkű űszalajtűta űs beleműnt a kukoricűba. Kűroj bűtűyűm űszrevűtte, hogy a kukoricűba van. Akđkű osz hűtta kű a hűgoműt. Aszongya:

— Gyere csak kű, Pűrű!

— Mit akar, Károj bácsi? — aszongya.

— Gyere csak, majd megmutatom én, hogy ki csinál kárt a kukoricába! Të disznótok van benne, nem a mienk, azanyád ére-ára! — Sz csúnyán szitta húgomat, nagyon.

Az még visszaszitta neki.

Akkó aszongya hűg . . . izé, a Károj bácsi, hogy:

— Gyere bele kukoricába!

Aszongya Piri:

— Hát ha bolond vónék!

Akkó osz nagyon szitta, de csúnyán, minnyájunkat ottan, ojan szavakat is hasznát, amit tényleg nem illik kimondani.

Akkó aszongya húgom:

— Gyere — aszongya —, éverjük a nagybátyámat!

Mondom neki:

— De hogy?

Nagylányok vótunk.

Noosztán mondom neki:

— Hát jó van, értlem, hogy éverjük, dehát të mérges vagy, én még nem! Hogy verekeggyek én, ha én nem harakszok? Hát . . . të még, hát jó van! . . .

De ugyé, a Károj bácsi még akkó fiatalabb vót, hát mink is nagylányok vótunk, erős embër vót, osz . . . a Piri nem mert maga azé kikezdeni vele.

Aszongya:

— Gyere!

— Hát mit vigyek?

Foktam, vót akkó még az a görbe bot, tuggya, amivé úgy idősebb aszszonyok vagy öregebb embërok jártak. Akkor osz . . . vittem a görbebotot, aszongya:

— Ájjá të bë ide kertsarokba, oszt — majd én émék ára, oszt — aszongya — écsaljuk ére, hogy në lássák árú a falubú.

Hát, akkó jó van. El is mënt a húgom ára, osztánd ékezdezt ü is ottan dumáni, akkó Károj bácsi ki, utánna!

Akkó úgy . . . a Piri is vitt botot, de ü elébe fogta, zén húgom.

A Károj bácsi még ojan hirtelen utánna szalatt, hogy úgy körűnyalábóta, és a bottá égyütt elfokta ja Pirít, úgy, hogy az nem birt sëmmit.

Aszongya akkó a húgom:

— No — aszongya — gyere, most üsd!

Há, de nem vagyok mérges, mos hogy üssek égy embërt?

Mondom neki:

— Hova vágjak neki?

Aszongya:

— Vágj a fejire, azannya úristenit! ott az esze!

Puff, a fejire én a görbebottá!

Valahogy ijen hère tanátam neki, osz kirepett a bõr. Ojan nagyon fojt a vére, csak úgy, úgy csõpögött mind!

Mondom neki:

— Jézus, Márija! — mondom a Pirinek. — Mos micsinájjak? Mos hova vágjak?

Me még akkó së engette jê!

— Hát vágj a bokájára! — aszongya.

Puff a bokájára neki!

Akkó elengette, osz hajcs! Elszalatt.

Akkó mink hazagyüttünk. Bëgyüttünk rëggelizni. Akkó gyütt a vas-villává jám! majd agyonszurkál minket!

Akkó osztand bë ezét ide, bënt vótunk a gangba, akkó nem mert bëgyünni, hanem csak úgy odavágott a gangajtóra, hogy étört a vasvilla nyele. Onnan szidott bennünket këgyetlen.

Akkó ëmént ëgy szomszédba, osztakkó monta, hotyhát főjelënt bennünket, merhát mink ütet agyonvertük. Ű mosmá úgyis mëkhal, ëfojik a vére, mosmá minket mëg főjelënt!

Aszongya nëki az a Szorcsik Pista bácsi, aszongya:

— Ugyan, mit akar, Károj bácsi? Hát azok is Mazallók, mind maga! ...

Aszongya:

— Igazad van, testvér! Akkó nem jelëntëm fő űket — aszongya.

Má ez így történt.

* * *

Nagyon ëzé embër vót!

Mos, hogy fekütt a betegágyába is, hát én gondosztam. Ángyit elëzéte háasztú, addig szitta mëkcsak ë nem vitte lánya, 'kkó én gondosztam.

Egyik rëggë bëköszönök nëki, hotyhát:

— Jó rëggët, Károj bácsi!

— Aggyon Isten, kishúgom!

— Mit hozzak rëggelire?

— Hát, puliszkát! — aszongya.

Jó van, vittem nëki puliszkát.

Másik rëggë mëgint ëmék, köszönök, — akkó ëgy kicsit később mëntem. Mondom:

— Jó rëggët, Károj bácsi!

Aszongya:

— Nem nagyon jó rëggët! ...

— Há mé?

Aszongya:

— Tíz órákkó gyüssz má? Zembër mëkhalhat tülled ëhën ...

— Sëmmi ënnivalója nem vót, Károj bácsi? Hát létëzik? Mindëg hozok annyi vacsorát, hogy abbú marad magának! ...

Më néha ëccaka is ëvëtt, azé hogy beteg vót.

— Nincs űnëki sëmmi, nézzem mëg a kredencët!

Mikó mëgnëzëm, hát ëgy tányër kocsonnya ott van! Hát mondom:

— Károj bácsi! 't itt a kocsonnya! Egy egész tányërrä! ...

— Hun vót?

— Hát ott van!

— Hát ű nem tanáta sëhun! — aszongya. — Hanem hozzá, kishúgom — aszongya —, két kisüveg pälinkát!

Azé pälinkát mindëg köllött nëki hozni a ... zutolsó ëzën ... zutolsó elötti nap, mikó másnap mëkhalt, mëg akkó is hosztam nëki két deci pälinkát ... Akkó má nem annyira birta, de azé kívánta. Űgy, hogy téjjába itta. 'kkó beleöntöttem két kisüveggë nëki, félitërës bögrébe téjjába, akkó asztat mëg aznap mëgiszogatta, másnap rëggë mikó átmëntem, akkó ëzé ... öntöm nëki a téjját mëgin, mondom:

— Iszik, Károj bácsi?

Aszongya, hogy:

— Léhet, hogy iszok.

De akkó mán nem nagyon akart, hát...

Mondom:

— Majd fölütetem!

Fölütettem. Akkó itattam vele egy-két kortyot még, többet nem birt mán akkó.

Utánna mán fél kettőkö akkó mēkhalt.

* * *

... Ahogy megnősütek, úgy mentek szét a Kisútrú. Ahogy hallottam... Igén. Ugyé. Mer ugyé itt építettek. Hároman is itt építettek.

Él egy Zentán. A Matyi bácsi. Kettő mēkhalt. Az én apám az egész korán, még harmincnégy éves korába mēkhalt. Tüdőbeteg vót.

Károj bácsi? Végelgyöngülést állapítottak még az orvosok únála. Hat éve mán mindég egész télén fekütt... Nyáron talpon vót valahogy, úgy, de télén mindég fekütt. Igéncsak.

Akkó ivott. Nyáron mindég. Télenn, akkó asztán... Leginkább pálinkát ivott. Most utólag sört azé. Mindég sört hosztam neki. Mindén nap egy üveg sört megivott. Még néha-néha pálinkát is.

82 éves vót mikó mēkhalt.

* * *

— Asz nem tudom, ángyi mikó meséte, hogy avvá hogy kerüt, avvá nővé, valahova bē, aki szette lē a műfogait, még a...

— Ja! Hát az uccán! Hát mind a nők, ugyé... Az Pestén vót!

Sétátak űk is. Oszt az a nő is. Hát sétátak, osztakkó... nagyon szépen ki vót csináva mejje, még fara vót csináva neki... Még foga is úgy vót csinátatva neki.

Hát jó van, annyira kerütek, hogy émēntek a nőnek a lakására.

(Károj bácsi esz nem tutta, csak aszt, hogy nagyon jó alakú a nő!)

Osztakkó a Károj mikó léfekütt az ágyba, 'kkó ékezdett a nő is vetni. Veti lē a farát is, teszi lē a mejjit is, éccé csak szēdi ki a fogait is, rakja pohárba...

— Hucc! — aszongya! — Fölugrottam az ágyrú! Kardot főköttem, fölötöztem, ej! — otthattam.

Hát ijen izéjei vótak neki. Sok.

* * *

Mesét ű nagyon sokat, csak ugyé én nem értem rá nagyon hallgatni. Én fütöttem ott a kemencébe, még... ű még beszét. Ki köllött hagyni nyíva az ajtót, mer a konyhába fütöttem, hogy én hajjam. Dehát én nem annyira odafigyém, hát úgy mēkszoxtam mán a meséjit, hogy mindén...

Még mán tuggya, az italtú kezdett a hangszálai... Reketten beszét nagyon má.

* * *

Emigy jó verekedős természetű vót. Akkó mikó legínyék vótak. A kocsmába.

Arrú is beszét, mikó katonák vótak, osz kiatták úket a csendörök mellé, segiccsígú, osztakkó... Nohátakkó gyütt az üzenet, hogy ebbe még ebbe kocsmába nagyon veszekszenek... Nohát, most akkó éppen ű vót otthon, mē a... micsoda!... Zörmestēr, vagy mijafene ja! Főjjebbvalójuk.

Há most micsinájjonak? Hogy merjének kimēnni. Zörparancsnok úr aszongya:

— Hogy merjünk kimēnni?

Aszongya Károj:

— Csak gyűjjön csak — aszongya —, örparancsnok úr! Majd érēndēzēm én!

Maga mind szétverte a bandát!

Úgy fekűttek a földön, mind a birkák!

Osztakkó aszongyák nēki amazok a másik csendörök:

— Hát — aszongya — mé szerecc úgy veszekēnni?

— Azé — aszongya —, me ēngēm is sokat mēgverték a csendörök a kocsmába — aszongya —, mos visszaadom a másíkoknak!

t' ijenēket beszét...

* * *

Ő, ha most élne, akkó maj ha ēmēnnék oda, ott aszhiszēm fél napig nem szabadúnának mēg! Úgy ē tutta mesēni!

Doktor urat úgy mēgnevettette! Mík is vót az? A V. orvosnak a veje vót! Az mikó gyütt ki hozzája, hozzánk, osz még beteg vót, hát oszt annak mēg aszt mesēte, hotyhát mikó katona vót, akkó a tisztēknek a felesígik szerettek kimēnni lovagóni. Hát akkó köllött ēgy káplárnak, vagy valamíknēk mēnni velük.

Hát jó van.

Mēg úgy köllött — aszongya — főtēnni ja tekintetēs, méltóságos aszszont a lóra.

— Hát — aszongya —, én mēg főtēttem, osz belemarkótam a p...ájába!

Mikó mēg az orvosnak így ēmesēte! Mēg a F. Rószika vót mēg akkó kint itt a zápoló! Aszmongya, hogy ojan jót nevetēt az orvos, hogy „elhagyott maj hús lépésre is, oszt ahogy nevetēt, úgy szalatt!...”

Az mēg csuda szerette! Úgy szeretēt gyünni a Károjhó...

* * *

Ojam huncut embēr vót, hogy mēg az ügyvéd is aszonta, hotyhát aszongya:

— Ēn ügyvéd léttemre má nagyon sokat bēcsaptam — aszongya —, ēngēmet mēg nem csaptak bē a ēzék, akik hozzám jōnnēk, de a Károj bácsi bēcsapott.

— Hát — mondom — mivē?

Aszongya:

— Hát hozott ēccē ēgy tyúkot. De ojan öreg tyúkot — aszongya —, hogy másfé napig főszttük!

Úgy bécsapta az ügyvédet is. Vitt neki tyúkot, de ojan öregét, hotyhát ně nagyon birja mėgėnni.

Hát szokott őrėki ojan őrėei lėnni.

* * *

...Olyan emběr vót, hogy a birkákat is ha őrzötte, akkó szerette másėnn.

Nėki vótak valamikó birkájai. Saját birkájai. Akkó este kihajtott, oszt-akkó hajnalig hát őrzött. Oszt végő kilesték. Akkorosztan mikó látta, hogy má most nem bir őrėnekőni, mőkfogják, akkó lėfekőtt a borozdába, oszt őrő csinát, mind aki rossző van.

Hát akkó odamėntek, hogy:

— Mi van, Károő bácii? Hát mė más búzáján legėtet? Hát nincsen ahun legėtessėn? — aszongya. — Minek tart birkát akkó?!

— Á, őcsėm! — aszongya. — Rossző lėttem osz őrėntek a birkák — aszongya.

Másoccó mė hajtotta őrė Csantavėr felė, akkó jis a fődekėnn, akkó jis mőkfokták, akkó mė aszonta, hogy:

— A vásárra indőtam, őcsėm! őrppen a csantavėri vásárra hajtom a birkákat. El akarom anni — aszongya. — őrkkicsit mėlegėtetėm má őt-közbe...

Ijen vót. Szóval, hogy ha csak birt, mindėnkinn kifogott, az biztos.

* * *

...Emezėk a Mazallókrő? — Az őr apámát (mindėnki aszongya), őr nem ismertem nagyon mer 9 őrėes koromba mőkhalt, aszongyák, hogy az nagyon jó emběr vót.

— Hát az jó emběr vót! — szől bele az ángyi.

— Az nem szeretėtt a másėbő, mėg őrő csőv kukoricát sė őrvinni, amőgy mė viccės emběr vót.

őrő mesėte zėn anyám is, mėg őrłt, hogy mikó őrő verték a falat, mėg mindėnfėle, akkó őrő ősszemėntek mikó ezėket a házfalakat verték, őrő mővázta, őrő, fizetni nem nagyon birtak, akkó az őrėsz falu, őrő ősszetartottak! Akkó a — őrppen az ángyinak az őrő, az őrő őrő! Az nagyon csėndės emběr vót! Osztlát, hogy sėhogysė birta mėgnevettetni, akkó addig vert a tőmőfávā, hogy rávágott a nagykőrmire nėki. Me mezőtłáb vót. Rántott őrgyet a Pista bácii a lábán, akkó mėgin. Addig, mėg csak vagy őrkáronkotta magát, vagy őr nem nevette magát. Addig mindėg rávágott a kőrmire nėki... Hát.

* * *

Akkó mėntek őrő — mesėték —, vótak valamikó ezėk a selyēmhrėnyők! Szėtték a falevelet — apámėknak is vót, akkó bátyámna, az Antal bácsinak is vót —, őrgyőtt mėntek levelet szėnni. Akkó az Antal bácsi lėnt szėtte, alatta, zágakrő, apa mėg főmėnt, osztakkó ott szėtte. őrccė csak szől az Antal bácsinak, hogy:

— Bátyám! Nėzd, mőjen nagyon szėp ez az ág! De nem birtam idehőzni!...

Akkó ékezdött pisána. Osz lépiséta.
De még annyit szót, hogy nézzén főfelé is!
Nagyon viccés embér vót az én apám. Így mongyák, hogy azé jó embér
vót nagyon...

* * *

... Az a Matyi bácsi, az nem ilyen viccés! Aki Zëntán lakik, az nem. Komoly embér az. Nagyon vaskalapos az. Az is földműves. Csak az jó összeszette magát, úgy, hogy maksimumja van. Nagyon jó áll. Há! Zëntán él az. Ott laknak a — izén a! Én nem tom miyen uccának híjják most, de ahogy megyünk a Tyúkipiacra, és akkor ittend... a piachoz nem messzire, nyócas számú ház, ezénn a balódon. A három ucca közü a középöbe. Nyócas számú házba. Ott laknak.

* * *

Az Antal bácsirú, arrú nem sokat tudok. Az... mindég tán Zëntán laktak. Má régén. Azok nem laktak, az Antal bácsiék itt a faluba sosé. Csak amaz a kettő. Errú a kettőré nevesték é valahogy Mazalló falunak.

...Hogy hányan lakunk a faluba? Há... még sosé számótam, hajja, hogy hányan lakhatunk benne. Nem sokann, — hát ha összevesszük amavvá faluvá, sok. Ez a sor hosszába, még köröszbe. De azé nem oan sok az egész.

Azután mindég építettek ide, többen-löbben. Én má itt születtem. Mikó én kislán vótam, körülbelü... há majnem teljes vót má! Ugyé, ánygi? Ennek mindég Mazalló falu vót a neve.

— Elősszó úgy vót, hogy „Csantavéri út” — mondja az öregasszony. — Aztán hotyhá... gyűttek ére, ára, végrehajtó, még kézbesítő, még tudomisenmi, Mazalló! hát legjobban ismerték, osz Mazallófalú lett.

— Még oszt ezénn a véginn is Mazalló lakik, még amazonn a véginn is.

— Még őket legjobban ismerték.

— Még űk gyűttek ide legelsőbb.

Én negyvenkét éves vagyok. (Zapletán Ilona.) Mikó én kisgyerék vótam, má ilyen vót a falu. Ez a hosszú a fiam. Az a kicsi még az unokám mán. Vasúton túl is van két Mazalló. A Matyi bácsi fiai... Mink négyen lányok vótunk. Egy fia vót anyámnak, de az hat hetis korába meghalt.

Mazalló unoka is van mán.

* * *

Szeretett danóni.

Még most, amikó mán beteg vót, oszt... kiűtek, vót egy másik, a Szőke Pétér bácsi, oan részegés embér, az mindénnap félitér, egy litér pálinkát bevött (mékhalt má az is!), akkor elhoszta ide a pálinkát, kiűtek ide a nyáron a Károj bácsival a ház elébe, osz iszogattak, még danógattak. Ilyen öregebb nótákat. Ojan régi nótákat. „Ki tanyája ez a nyárfás”, mé... ezék vótak a nótájuk. „Mékfordítom kocsim rüggyát”... Mi is vót, ami a Károj bácsinak jobban mindég...? Efelejtettem. Amit mindég hallottam tőle. Nem jut eszémbé. „Kecskebéka földmászott a fűzfára”,

még ilyen, „Nem messze van ide babám tanyája”... Ilyen idősebb nótákat, igéncsak. „Amőre én járok, még a fák is sírnak!” — Lássa-é? Ez vót a nótája.

* * *

...Hát az elejibe ugyé nem nagyon vót! Igéncsak többnek több családja vót itt, úgy, hogy kettő-három, négy-öt, öt-hat, bizon elejibe nagyon szegényesszen éltek! Még arra is emlékszem, hogy a Csikós Pista bácsi, a Gere, még a nemistudom kicsoda... a Rekecki Imre bácsi no! hogy még elméntek koldulni is, így télnék idejin. Nagyobb vót a család, és akkor nem tudták őket valahogy ellátni. Tudom, a Pista bácsinak a családjai, szegényék, kis rövid ingbe, mezitláb, úgy telétek ki. S nem nagyon vót nekik kényerük, sē szalonna. Apa még (az én apám), oan jószívű vót, — hát nekünk még valahogy vót, ésakkó aszongya anyukának, hotyhát: (ojan nagyhangú embēr vót azé amúgy!), hogy:

— Tēca! Ereggy a padlásra!

Aszongya:

— Mit akarsz?

— Vágjá — aszongya — szalonnábú egy jó darabot — aszongya — még egy kényeret, majd ēviszēm!

— Hova viszēd?!

— Eviszēm a Pistájékhó — aszongya. — Szégín gyerekekēket én nem birom látni, hogy ēhēznek!...

Anyuka vākta, osz vitte nekik.

Úgy, hogy nagyon szegénységbū emelkedētt ki ez a falu. Nagyon sokat nélkülözött, ez biztos. Mind ojanok telepūtek ide, aki csakugyan sēmni nem vót. Napszāmbū éltek. Még bérésnek mēntek, még — így valahogy.

Hónapszāmos vót a Károj bácsi is. Így ősszel elmēnt hónapszāmba.

Főggye utóbb vót má, mikó felesége mēkhalt, akkó vót neki két hold. Hát őnekik sē vót sēmimjük sē. Úgy köllött összedógozni. Hát!

Nem vót. Mazallóknak a szūlei tiszta szegényék vótak. Sēmimjük nem vót. Úgy árendások vótak. Feleskēttek, harmadoskottak... Mikó az én apám is mēgnősūt, nem vót neki még tán ünneplő ruhája sē! Mer éppen ahol szógát (akkó is valahol bérés vót), oszt ott még a gazdát mēggyilkóták, oszt az ű ruháját is elvitték. Bēn vót az ű ruhája is a szobába, a szekrénybe, oszt az ővét is elvitték, úgy, mint a gazdájét!

Úgy, hogy mikó mēgnősūt, nem vót apámnak még ruhája sē!

Ojan szegényék vótak mind ezek a Mazallók, mikó idetelepēttek. Azután keszték magukat így összeszēdēgetni. Lassan, ugyé, dolgoztak azé erőssen, még köllött fogni ám!...

Na, a Károj bácsi kivételivē! Az azé... Istenēm! Huncut vót! Huncutcsággal tudott élni. No, amazok is, a Matyi bácsi is, az még szívós munkával, valóba! A gyerekeit is úgy dógosztatta, ekkora kicsi korába jē! Akkó nem így éltek ám! Hogy maj családi pótlék, még ez, még az, ha-nem hát egy embēr, ha öt gyerek vót, ha tíz vót, egy embēr keresētt. És még ajis előfordūt, hogy nem köllött napszāmba sē! Nem birt keresni, ha akart sē. Azé nem vót! Nem azé, hogy azok az embērek nem tuttak vóna ugyé teremteni, de ha ēccé nem birt! Ha mēkfeszūt, akkó sē tudott hozzájutni! Nem ám, ésakkó kénytelenēk vótak aszt a kicsi gyereket is...

Akkó ugyé jószágot tartottak, osztakkó őrzöttük a disznókat. Úgy mēntünk iskolába, hogy réggē nyócra az iskolába köllött lēnni, akkorra mēglegētettük a jószágot itthon. Egész a Gábor iskolába! Délután négyig az iskolába vótunk, mēgētűk az ebédēt itthon, kihajtottunk estig, este tanútunk itt az asztalná jē (Akkó a gyerek mēg má nagyon lát tanúni!) Mikó má ojan fárat, hogy... Este má alunni akartunk vóna.

...Hogy mēnnek-ē ki érefelűl is Németsországba? Nem hallottam, igazán, hogy mēnnek. Innen nem nagyon van kívándoróva... Raffainak a fia van kint alighanem, más tán nincs is. Dógoznak.

Kaptunk fődet is az osztáskó. Nem mindēnki kapott, ugyé, de... asztán alakút. Vēttek is, hát...

Nagygazda éppen ére nem vót. De a Tót Miklós nem ojan nagyon meszsze vót, annak jó nagy izé, — darabja vót. Hát a többiek is. Ezék a Gáborok is ojan 70—80 holdassak vótak. Hát azé vótak ére gazdák is, csak... Asztán ezék a Horgasiak! Vótak ére. Hát ez az „uprava” is csak ezéknek a fődeknek, ami innen a gazdáktú ugyé összejött, úgy lētt, úgy jött ez össze.

Fiatalok nagyobb része bējár dolgozni. Lēdolgozzák a munkaidőt, asztán otthon aszt a kis főggyüket émunkájják.

Így él a falu. Éshát elég jó mēgvan, nem lēhet rá panaszkonni.

Iskola van itt. Négy ellemi. Aztán vagy Tornyos, vagy Orom, vagy Főlsőhőgy. Akkor utaznak. Orvos az hetente háromszor jön. Délután.

Mer tuggya, úgy lētt ez a falu is, hogy a Csantavéri sor nyót előbb. Asztán vētték mēg aszt az egy lánc fődet. Egy lánc fődet vēttek mēg azok valahányan. Nem tom hányan. Nem tom hán ház van ott. Osztakkó asztán építkezészek rá. Napszámos embērēk. Mind szēgínyēk vótunk. Heten-nyócan egy lánc fődet! Miafene! Oszt asztán gyűttek rá. Így lētt az a sor.

* * *

— Anyuka mesēte énnēkēm, hotyhát... De asz majd az ángyi! Hogy vót, ángyi?

— Vége lētt a háborúnak. Noosz há szabacsságra gyűtt haza. Noosztakkó bēnt vótak tán kávéházba. Takkó látta ottan, hogy egyik gazda is... gőzőlög, mēg a másik is. Ugyé űsmerte. "Szēgín fiúk mēg" aszongya „mind oda vannak katonának, bē vagyunk rukkóva!”

Hátakkó, — mēg a márván asztalt is kettőbe vákta kargyává!

Így beszéték. Hát ha ű hazudott, én is utánna.

* * *

— Anyuka aszt is monta, hogy akkó tán bēizēte a kirakatokat, oszt aszonta zasszonyoknak, hogy: „Gyertēk, asszonyok!”, aszongya. „Osz vigyētēk, ami köll!”, aszongya. „Nē nélkülőzzetēk! Ha a gazdáknek jut — aszongya —, nēktēk is jut!”

Oszt, aszongya, úgy hánta kifelē a cukrot, mēg ami vót.

— Mikó vége lētt a háborúnak, oszt akkó vót az.

— Oszt kihánt mindēnt az üzletbű, amit csak ki birt!

— Olyan embērēket is bēsoroztak, hogy nem látott egyik szēmire, (mind az én első uram is), azokat is bēsorozták, merhát persze egy golyót

mékfogott vóna ajis!... Még vót ojan, aki nagyothallott, még egy kicsit sánta vót, még púpos is vót, oanokat is bevíttek. Má gazdák helétt no! Ijenéket csinátak.

* * *

— Melyik vót a legérdekesebb esemény a falu életében?
— Hát olyan különös talán nem is vót.
— Milyen vót, mikor a háború elérte a falut?
— Mikó az oroszok béggyüttek? Az mán nem éppen érdekés esemény vót, hanem valahogy — furcsa vót.

Nohát, éppen mink akkor vótunk lányok. És hát, megijesztettek bennünket, hotyhát az orosz katonák, hogy, mint, majd micsinának, még mittudomén, ugyé a nőkké, hát persze, hogy megijettünk! Úgy, hogy — nem is tudom hanyadikán jöttek ide, akkó izé, karácsony másnapján láttam elősszö orosz katonát. (Zentára október nyolcadikán vonultak be.) Addig úgy é tuttunk elülük izéni, hotyhát nem láttak még bennünket. Padlásan, még pincébe, még...

Vót egy kutyánk. Az úgy fét, ha puskát látott, az egyáltalán nem ugattott. Ojan könnyen megleptek bennünket akkó jis, úgy karácson másnapján. Éppen itt beszélgettünk, megebédöttünk, beszélgettünk idebé, mikó éccé csak bėjön. Egy jött előre. Utánna nyóc. Mind a három lányok bént vótunk. Még a Margit akkó kicsi vót.

Hát mos micsinájjunk?! És mékhozza ittassak vótak a katonák!

Ülünk mink ott sorba a patkán, lányok, úgy még vagyunk ijedve, hogy borzasztó! Egy tiszt is vót kösztük. Hát az... egyre monta ő oroszú, hotyhát né féjjünk! né féjjünk! Nem bántanak űk minket!

Hát az hejés is vót, hogy né féjjünk, nem bántanak minket, de — éccé ahogy ülök ott, a bajuszos, a nagybajuszú út, — éccé látom, hogy ott kacsingat oda patkára. Méglököm a nővérémet, mondom:

— Néda!

Akkó má egyre feszeléktünk, hogy maj ménéküni köllene, de hogy?! Osz nem akartunk föltűnőjen kiménni a zajtónn, hogy minnyájan kiménnyünk, hanem hát ülünk osz tovább. Éccé osztan, — de nagyon ézélünk, még kezdünk má sétáni ére zajtó felé, akkó a tiszt is szétnéz, hogy mi lét bennünket? Akkó Téri mutassa, hogy az micsinál. Kacsingat rá.

Akkó szétnézött a tiszt, osz szépen főkétette zasztaltú űket, osz gyerünk! Úgy, hogy elméntek a hásztú. Egyetlen egy maratt itt, az nem birt éménni, mer annyira bė vót rúgva, hogy az ráborút az asztralra, elalutt, az nem birt éménni.

Noésasztán, hát vót több ijen eset, — mer azé valóba vótak ijen dógok, akik idekütték az oroszokat, tutták, hogy itt három lány is van... Még nagybátyám is, a Károj bácsi is idekütté űket mihozzánk!

Nagyon haragudott ránk, még lányok vótunk valahogy... És az is idekütté. Úgy, hogy este tíz órakkó úgy ménékűtünk ki az ágybú, osztakkó ára bele kukoricákba! Vagy is szár vót ára. Má tovább nem mertünk ménni, akkó ott léhasátunk a szár szélibe. Borzasztó még vótam ijedve, úgy, hogy a szívdobogásomtú nem hallottam sémmit sė.

Éccé mégiscsak valami neszt hallok, mintha a szárlevélbe valami lépésők vónának.

Akkó méglököm a nővérémet, mondom:

— Téri! Gyűnnek utánnunk!...

— Hogyné! — aszongya.

— Há nem hallod?! — mondom.

Aszongya:

— Nem.

Éccécsak, — de má annyira idegés vagyok, hogy nem birtam fekünni. Talpraátam. Hát mikó látom, egy ijen nagy kutya! A zoroszoknak a kutya.

Itt vótak a Pap Sebestyén házáná létéborozva, osz onnan gyűtt a kutya. De hogy... biztos evvé hárommā lehetett, aki bėjött hozzánk.

Nooszt a Téri, az én nővérēm, az mēg ojan vót, hogy mindēn kutyát mēgsímogatott. Osz nem bántották a kutyák.

Akkó odahitta osz mēgsímogatta.

Akkó bėjött velünk a kutya, — hát nem másnap mēgint égyütt a kutya maga!? Mondom neki, hogy:

— Minek simogatod? Majd asztán ide vezeti úkēt!...

Nagyon sokat! Mit mongyak? Nagyon sokat mēnekűtünk, mire végül mēgembērőtük magunkat, hogy mindég nem szaladhatunk! Nem lehet. — Más padlásán aluttunk, pocok köszt, tele vót pocokká, osztakkó ott mászkátak a fejünk fölött, mēg pincékbe békák köszt!... Hát az borzasztó vót!

Ez így tartott égy három hónapig, mire mertünk velük találkozni. Akkor is úgy valahogy, hogy — nem tom, akkor aszmonták, hogy vótak akkó már ojan szökött katonák az oroszok köszt, vagy én nem tudom, legalább is aszt állították, hogy szökött katonák. Három bėjött hozzánk. Azok osztán itt is vótak, úgy, hogy — nem tuttuk, hogy azokat jelēnteni köll-ē, nem-ē? Nappā émēntek, este idegyűttek mindég alunni. Azok köszt vót égy, az nagyon rēndēs embēr vót, és valahogy attú fogva nem fētünk a többitű.

Mēg akkó jöttek ide zálomásra telefonisták, és akkor hotyha valami ijen orosz idevergődött, aki így garázdálkodott, akkó osz valaki szót nélkül, ésakkó — attú fogva nem fētünk.

De az elég érdekes esemény vót! Legalább ránk, fiatalokra.

Emígy nagy esemény nem fordút elő ebbe a faluba. Mēg eddig nem.

* * *

Mazallófalú.

Végül is milyen emberek lakják? Milyen ember volt, akinek a nevét hordja? Milyen volt körülötte a világ? Milyen volt régen, mikor a falura ragadt a név, milyen volt külső viszonyulásaiban, és milyen volt „belül”?

Milyen volt az a morál, mely öngyilkosságba kerget egy lányt, mert megszegte, amit a kereszt előtt fogadott? És milyen talajból nőtt az a férfimorál, mely a lánynak adott eskü közben — a kardjára gondolt? (Vagy nem is így vót egészen, csak maganyugtatósképpen alakult így, sok idő múltán a mese, már a második asszonynak szóló mesélés közben?)

Milyen világok összeűtközésébe halt bele az a lány? (Csantavéren. Ötven évvel ezelőtt.)

Milyen ember volt ez a „Károj”?

$x = 0$ $x = 0$ $x = 0$
 $x = 1$ $x = 1$ $x = 1$
 $x = 2$ $x = 2$ $x = 2$
 $x = 3$ $x = 3$ $x = 3$
 $x = 4$ $x = 4$ $x = 4$

A

B

C

„Kukacos egy vín embër vót!” — hallok a választ öregkora akaratosságaira gondolva. „Nattörvinyü” — mondanák enyhítve az arra valósi szállásiak. Vajon mit takart ez a nagytörvényűség, melyből közvetlen környezetének utoljára csak a „kukacosság” jutott, hisz azt őrzi belőle a vállatóra vett emlékezet?

Azt mondják, körülötte mindig tréfa volt, játék, meg mese. Lehet-e játékot szeretni úgy, hogy ne legyen mögötte felhalmozódott szeretet fedezetül? Milyen körülmények hatására maradt ebből környezetére csak annyi, hogy „Mikó jó vót, akkó még odatta vóna magárú aszt a rossz ingët is, ha kérték vóna!”, szinte kiprovokált vallomásként, a tömeg egyéb előjelű mondanivalója alól: „Ami csak rossz vót, az mindën vót az öreg Mazalló!”

Hogyan vált meséin keresztül mesehőssé? Hisz milyen távoli, milyen mesebeli az első háború messzi világa, ahol egy folyó van „lënt az uccán”, s a „Károj”-t egy „herceg fiú” szökteti át a folyón, mert maga nem tud úszni. És tréfa a szexuális katonaélmény.

Hisz mennyire másféle, konkrét élménnyé válik ugyanebben a képzetcsoporthoz az idegen katonától való páni asszonyi félelem?! Testközelből.

Milyen ősi, mesékre fogékony talaj, és mekkora társadalmi földrengések kellettek, hogy ötven év alatt mesebeli távolba vigyék a kommünt, s a hosszú háború alatti szociális sérelmek utáni igazságtételeit, amikor a „Károj”, szinte harmadik királyfiként, „még a márván asztalt is kettőbe vákta kargyává!” — És mennyire reális tartalmat kap ez a mesebeliség a szociális öntudatban, gazdasági vonatkozású mozzanat tükrében: „Në nélkülöztek! Ha a gazdagoknak jut, nëkték is jut!”, a kitörölhetetlen mélységekig gyökerezett sérelmekért: „... egy golyót mëkfogott vóna ajis!...” „Má gazdák helëtt no!”

Milyen egyszerű, természetes állapot a jólét? „Így él a falu. Éshát elég jó mëgván, nem lehet rá panaszkodni.”

Lám, ami azelőtt a szokás simító hatása alatt föl sem tűnt: vajon csak nekem tűnik úgy, hogy a „Mazalló falu” egy kicsit csúfnév is? (Furcsa, de most érzem csak, hogy nem mesz-sze tőle a „Bóhafalu” is az.) Ujja a gazdátlan, „Hét krajcár”-beli viszonyok a viszonyulások felé mutat.

És milyen ösztönök küldik mégis egy ilyen egyformán szégyén, egészen kis faluban a lányt kereső orosz katonát egy ismerős, szomszédos lányos házhoz? A magáé féltése, más kárára? Vajon tényleg a harag? Vagy az esetleges rendhagyó szexuális esemény szuttogóra fojtott izgalma?

És miért tette ezt a „Károj bácsi” is, unokahúgaival? Hihető-e, hogy haragból?

Milyen ember volt hát egészében?

Az írás hiányos képet festhet csak az élethez viszonyítva. De mit sem ér, ha nem fedí azt. — Nem felelet tehát. Megsokasodott kérdés. Nem égbolt, nem is látóhatár. Nem teljes kép, csak mikor a pásztázó reflektor egy ponton megáll. Így éltünk mégis Dél-Pannóniában, mikor az emberek az egyik időszámítás szerint ezerkiláncszáz és hetvenkettőt írtak.